

NTNU

Det skapende universitet

TDT4110 Informasjonsteknologi grunnkurs:
Tema: Filer og unntak ("exceptions")

- 3rd edition: Kapittel 6

Professor Alf Inge Wang

www.ntnu.no

2

Læringsmål og pensum

Mål

Lære bruk av inn- og utoperasjoner i Python

Lære å kunne bruke lesing og skriving til fil

Lære å kunne unntak (Exceptions)

Pensum

Starting out with Python, Chapter 6 "Files and Exceptions"

www.ntnu.no

3

Inn- og utoperasjoner

- I programmering brukes begrepet inn/utoperasjoner, I/O eller IO når programmet leser eller skriver innholdet av variabler (data) til omverdenen.
 - Omverdenen kan være skjermen (ut), tastaturet (inn), skriver (ut), eller til filer (inn og ut)
- Bruk av tastatur og skjerm er ok for små datamengder, men upraktisk for store datamengder:
 - Eks. værdata, modeller av skip eller konstruksjon, osv. som kan bestå av milliarder av bytes (gigabytes) eller mer.
 - Eks. data fra seismiske undersøkelser kan være i størrelsesorden pentabytes (en million milliarder bytes).

www.ntnu.no

4

Inn- og utoperasjoner (2)

- Ved kun bruk av i/o-operasjoner mot tastatur og skjerm, vil all data forsvinne etter vi har avsluttet Python.
- Å lagre filer som inneholder data til sekundærminne (for eksempel harddisk), gjør det mulig å huske data mellom hver gang man kjører/avslutter programmer.
- Vi har allerede lagret programmer i Python-filer som vi kan gjenbruke gang etter gang.
- Nå skal vi lære å gjøre det samme med dataene som brukes i programmer (innholdet i variabler).

NTNU
Det skapende universitet

www.ntnu.no

5

Hva er en fil i Python?

- I et Python-program, blir ei fil representert som en verdi av typen *file*.
- Verdien til en fil representerer ikke innholdet i fila, men en referanse eller portal til dataen.
- En fil som er lagret på en harddisk kan inneholde mer data enn du kan ha i minnet på en gang.
 - Det er derfor viktig at du har referanse til fila og kan navigere deg igjennom en fil for å skrive eller hente data.
 - Man henter ofte in bare deler av ei fil og lagrer dette i variabler.

NTNU
Det skapende universitet

www.ntnu.no

6

Hva er en fil i Python? (2)

- I en fil lagres data etter hverandre (sekvensielt).
- Etter hvert som man skriver data til en fil, vil en filpeker holde orden på hvor langt man har kommet i fila.
- Filpekeren kan også flyttes ved kommandoer.

Filpeker

00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	
D	E	T	T	E	E	R	T	E	K	S	T	L	A	G	R	E	T	I	F	I	L						

NTNU
Det skapende universitet

www.ntnu.no

Prosessen for filoperasjoner i Python

Filoperasjoner i Python gjøres i tre steg:

1. Fila åpnes: Etablere en link mellom filvariabelen og informasjonen lagret på disken.
Filreferansen som peker til den fysiske fila på disk blir lagret i en variabel.
Alle operasjoner mot fila må bruke denne variabelen som filreferanse.
2. Verdier leses fra og skrives til fila ved hjelp av filreferansen:
Lesing: Data lagret i fil leses inn og lagres i variabler.
Skriving: Data lagret i variabler skrives som data lagret i en fil.
3. Fila stenges.
Etter at fila er stengt, kan man ikke lese eller skrive til fila.

Filhåndtering i Python

Filkommandoer	Forklaring
<code>f = open('filnavn')</code>	Åpner ei fil, returnerer filreferanse
<code>f = open('filnavn','tilgang')</code>	Åpner ei fil, med spesifisert tilgang. F.eks. 'w' åper ei fil for skriving (se neste side)
<code>f.read()</code>	Returnerer hele innholdet av fila
<code>f.read(n)</code>	Returnerer n karakterer av innholdet
<code>f.readline()</code>	Returnerer neste linje (før \n)
<code>f.readlines()</code>	Returnerer hele innholdet av fila som ei liste
<code>f.write(s)</code>	Skriver strengen s til fil
<code>f.writelines(liste)</code>	Skriver innholdet av liste av strenger til fil
<code>f.seek(offset, fra_hvor)</code>	Forflytter filpekeren (index) i fila
<code>f.tell()</code>	Returnerer posisjon til filpekeren i fila
<code>f.close()</code>	Stenger fila

f representerer variabelen som tar vare på filpekeren NTNU
Det skapende universitet

Åpning av filer

For å lagre data til fil eller hente data fra fil, må man først åpne fila ved hjelp av `open`:

```
variabel = open('filnavn', 'tilgangstype')
```

Forklaring:

- variabel:** Får en referanse som peker til fila med angitt filnavn
filnavn: Angir et stinavn og filnavn til fila som skal åpnes
tilgangstype: Angir en kode for typen filoverførings som skal gjøres

Eks:

```
f = open('datafil.txt', 'r') # Fil for lesing  
f = open('datafil.txt', 'w') # Fil for skriving
```

Tilgangstyper for fopen

Vi har følgende tilgangstyper for `open`:

Streng	Filoperasjon
'r'	Åpne en fil for <i>lesing</i>
'w'	Åpne en fil for <i>skrivning</i> og fjern eventuelt gammelt innhold. Lag en ny fil hvis den ikke fins.
'a'	Åpne en fil for å <i>legge til nye data</i> på slutten (logging). Lag en ny fil hvis den ikke fins.
'r+'	Åpne en fil som fins fra <i>tør for lesing og skrivning</i> .
'w+'	Åpne en fil for <i>lesing og skrivning</i> , og fjern eventuelt gammelt innhold. Lag en ny fil hvis den ikke fins.
'a+'	Åpne en fil for å <i>lese og legge til nye data</i> på slutten (logging). Lag en ny fil hvis den ikke fins.

Stenging av filer

- Når et program åpner en fil for lesing, vil operativsystemet vite at et program leser fila.
- Når et program åpner en fil for skrivning (endring), låser operativsystemet fila slik at ingen andre får lov til å endre på fila samtidig.
- Etter programmet er ferdig med å lese fra og skrive til fila, må fila lukkes for å si ifra at nå er den fritt vilt:
- `filvariabel.close() # Stenger fila`

Skrive strenger til fil

- For å skrive data til fil i Python brukes følgende:
 - `f.write(s) # Skriver strengen s til fil med ref f`
 - `f.writelines(liste) # Skriver en liste av strenger til fil`
- Vi ser på et program der brukeren kan skrive inn navnet på fila hvor tekst brukeren skriver inn blir lagret.
- Brukeren avslutter skrivning med linjeskift (uten tekst)
- Vi prøver...

skriv_til_fil.py

Skrive liste av strenger til fil

- En liste av strenger kan skrives til fil ved hjelp av:


```
filvariabel.writelines(liste)
```
- Vi lager en variant av `skriv_til_fil.py` der vi bruker liste. Må da:
 - Opprette en tom liste
 - `append` tekst-strengen brukeren skriver inn til lista
 - Skrive lista til fil
- Vi prøver...

skriv_linjer_til_fil.py

Skrive annen data til fil

- Merk at det er kun strenger som skrives til fil.
- For å skrive annen data en strenger, så må man konvertere dette til streng:
 - Kan bruke `str(variabel)`
- Vi ser på et eksempel for å lagre masse tall en bruker skriver inn til en fil med filnavn spesifisert av brukeren.
- Vi ser på et eksempel...

skriv_tall_til_fil.py

Lese strenger fra fil

- For å lese strenger fra fil, benyttes:


```
streng = filvariabel.read() # returnerer hele innholdet
streng = filvariabel.readline() # returnerer ei linje
```
- `read()` kan benyttes hvis fila ikke inneholder for store mengder data, men bør unngås for store filer.
- `readline()` gjør det mulig å gå igjennom fila linje for linje, men krever at fila er oppdelt med linjeskift (`\n`).
 - Kan bruke while-løkke for å sjekke om vi har kommet til enden.
- Vi ser på to eksempler:

les_fil.py

les_linjer_fil.py

Lese som liste av strenger fra fil

- Vi kan også få returnert innholdet av ei tekstfil som ei liste av strenger:

```
liste = filvariabel.readlines() # returnerer liste
```

- `readlines()` kan være veldig praktisk hvis man skal utføre listeoperasjoner på innholdet i fila, for eksempel highscore liste for dataspill.

- Vi ser på et eksempel:

les_liste_fil.py

Lese tall fra fil

- Når vi skal lese inn tall fra en tekstfil i Python, må vi oversette dataen fra streng til et tall:

```
variabel = int(streng) # heltall
variabel = float(streng) # flyttall
variabel = eval(streng) # uttrykk/tall
```

Å bruke Pythons for-løkke til å lese linjer

- Python tillater å skrive en for-løkke som automatisk leser linjer fra fil og slutter for-løkka når den når slutten av fila:

- Format: `for line in file_object:`
 kode..
- Løkka går igjennom (itererer) fila linje for linje

Oppgave: les tall fra fil

- Skriv Python-koden for å gjøre følgende:
 - Spør bruker om filnavn
 - Åpne fila for lesing
 - Les inn fra fil, linje for linje ved hjelp av for-løkke
 - Konverter fra streng til tall
 - Skriv ut tallet lest inn fra fil opphøyd i tredje

les_tall_fil.py

Lese fra ei fil, tegn for tegn

- Det er mulig å spesifisere at vi skal lese ett gitt antall tegn i gangen fra en fil. Dette gjøres ved:


```
tegn = filvariabel.read(n) # n er antall tegn
```
- Dette gjøre det mulig å for eksempel søke etter et spesielt tegn inne i fila.
- Vi ser på et eksempel der brukeren kan skrive inn et tegn som det skal søkes etter i ei fil med filnavn som brukeren også skriver inn:

les_tegn_for_tegn.py

Nyttige funksjoner for filbehandling i biblioteket os

- Biblioteket os gir en del nyttige funksjoner for filbehandling.
- Først må man skrive: `import os`
- Få ei liste av alle filer i filkatalogen:


```
liste = os.listdir()
```
- Endre nåværende katalog/directory:


```
os.chdir(path)
```
- Finne ut hva som er nåværende file path/fil sti:


```
variable = os.getcwd()
```

Unntak ("Exceptions")

Kapittel 6.4

Exception / Unntak

- En exception er en feil som oppstår under kjøring som får programmet til å stoppe opp.
- Typiske feil som gir exception er:
 - Prøver å gjøre om tekststrenger til tall med strenger uten tall
 - Divisjon på 0
 - Prøver å åpne filer som ikke eksisterer
- En måte å unngå dette er å sjekke bruker-input.
- I Python kan du også bruke `try/exception` uttrykk for å unngå at programmet stopper opp under slike feil.

Exceptions / Unntak

- **Exception:** feil som skjer når et program kjører
 - Som regel fører det fører det til at programmet stopper (kræsjer)
- **Exception handling:** Håndtere "exceptions" ved å gi brukeren fornuftig tilbakemelding uten at programmet stopper helt opp.

- Benytter:

```
try:      # Prøv om koden lar seg kjøre
except   # Fanger opp hvis koden i try feiler
except Exception as variable: # fanger feilmelding
else:    # Kjøres hvis det ikke blir exception
finally: # Kjøres uansett til slutt
```

Exception: try – except uttrykk

- “Usikker” kode skrives inne i et `try:` uttrykk
 - Tester ut om denne koden kjører uten problemer
- I tillegg må vi legge til kode som fanger opp eventuelle feil: `except ExceptionName:`

```
try:
    # En feil i try-blokka, trigger except
    uttrykk
    uttrykk
    ...
except ExceptionName: # Hopper hit hvis feil i try
    uttrykk
    uttrykk
```

Exception – ExceptionName

- Ulike typer Exceptions har ulike navn.
- Vi kan fange opp disse ved å lage en exception i kode.
- Typiske ExceptionName er:
 - `ValueError`: Typisk feil i datatype (streng når det skal være tall)
 - `ZeroDivisionError`: Prøver å dividere med 0
 - `IOError`: Feil med filbehandling
 - `Exception`: Alle mulige feil (generell)
- Ser på et eksempel på bruk av try – except:

try_except.py

Exception – vis innebygd feilmelding

- Det er mulig å fange opp feilmeldingen som Python gir ved en Exception ved bruk av følgende kode:


```
try:
    uttrykk...
except Exception as variabel:
    print(variabel)
```
- Uttrykket `as variabel`, fanger opp feilen og lagrer feilmeldingen i en variabel som opprettes.
- Vi ser på et eksempel:

exception_vis_feilmelding.py

Exception – else og finally

- Et `try – except` uttrykk kan også bestå av `else` og `finally`:
- `else` blir utført hvis ingen exceptions ble trigget.
- `finally` blir utført til slutt uansett om exceptions ble trigget eller ikke

```
try:
    uttrykk...
except ExceptionName:
    uttrykk...
else:
    uttrykk...
finally:
    uttrykk...
```

Oppsummering

- Filhåndteringsprosess:
 - Åpner en fil med en gitt aksess
 - Leser fra fil/skriver til, evt. forflytter filpeker
 - Lukker fil
- Vi kan jobbe med flere filer samtidig:
 - Filvariabelen med referanse til fila bestemmer hvilken fil vi jobber med.
